

Svētnīcas

VIZĪTKARTE

Varis Kazaks

SIA "Kokaudzētava Baltezers" valdes priekšsēdētājs

- Dzimis 1957. gadā
- Izglītība – Latvijas Lauksaimniecības akadēmijas Mežsaimniecības fakultāte (1985. g.)

Turpinājums

Viņš pats sevi uzskata par plaša profila mežsaimniecības speciālistu, lai gan pieredze Vari Kazaku izveidojusi par vispusīgu dārznieku. Savu darbību viņš neuzlūko kā biznesu, jo skaistumu nevar izskaitļot naudas izteiksmē. Viņš vienkārši dara to darbiņu, lai Latvija kļūtu skaistāka.

Šajā laukā strādājis arī viņa tēvs Helmūts Kazaks – meža tehniķis un mežsargs, kurš pagājušā gadsimta 60. gadu nogalē, strādājot Rīgas Mežrūpsaimniecībā, kailcirtē starp Baltezeru un Ādažiem izveidoja nelielu kokaudzētavu meža stādu un dekoratīvo stādu audzēšanai. Septiņdesmitajos gados šo teritoriju paplašināja. Tēva aizraušanās bija dekoratīvo koku audzēšana, un šajā jomā viņam izvērtās sadarbība ar daudziem botāniskajiem dārziem. Viņš pārtulkojis ļoti daudz speciālās literatūras no krievu un vācu valodas, pats daudz rakstījis, analizējot un apkopojot no citiem pārņemto un paša gūto pieredzi. Daudzās mapes ar tēva rakstīto ir viņa dēlu – dvīņubrāļu Vara un Venta – mantojuma būtiska sastāvdaļa. Zēni auga tēva sirdsdarba elpā un ritmā, no mazām dienām uzsūcot dabas un cilvēka kopdarba jēgu – rast saskaņu labai sadzīvošanai. Tas ir nebeidzams eksperiments, kur pirmo vijoli arvien spēlē prognozējamā Daba.

Izskolojies Aizupes Meža tehnikumā, vasaras Varis aizvadījis kopā ar praktikantiem no Jelgavas tēva pārzinātajā kokaudzētavā. Pēc augstskolas beigšanas 1985. gadā Varis pārņēma pensijā aizgājušā

tēva iekoptās stādaudzētavas apsaimniekošanu. Šajā darbā iesaistījās arī Rīgas Politehniskajā institūtā izstudējušais brālis Vents.

– Tēti vairāk interesēja lapu koki, tāpēc manas darbības sākumā skuju koku sugu un šķirņu bija krietni mazāk nekā patlaban. Topošajiem speciālistiem šobrīd māca par augiem, ko pirms 20 gadiem uzskatīja par nepiemērotiem mūsu apstākļiem. Lai gan Lauksaimniecības akadēmijā ieguvu tiem laikiem plašas zināšanas, visvairāk iemācījusi dzīve un darbs kopā ar tēvu, pie kura praktizējās daudzi topošie mežsaimnieki. Līdz 90. gadiem audzēju meža stādus, pat līdz trim miljoniem gadā. Līgumam beidzoties, pārgājām tikai uz dekoratīvo stādu audzēšanu.

Brīvēstības gaisotnē

Valstij atgūstot neatkarību, brāļi izveidoja stādaudzēšanas kooperatīvu, kas vēlāk pārtapa zemieku saimniecībā "Sabīņi" un sabiedrībā ar ierobežotu atbildību. Venta ziņā galvenokārt ir finanses un pieaugušu augu audzēšana no kokaudzētavā "Baltezers" izlolotajiem jaunstādiem.

Ne viss atbilst grāmatās rakstītajam. Dabas apstākļiem mainoties, mainās arī augu uzvedība, un, klausot Tam Kungam, jāturpina eksperimentēt.

Kokaudzētavā pārsvarā ir lēnauzdīgās skuju koku formas, kas 4 – 6 gadu laikā ir gatavas pārstādīšanai. Sevišķa uzmanība pievērsta sakņu kamola izveidei – no sākuma stādiņu spraužot kašētītēs un pēc tam pārstādot arvien lielākos podiņos un no tiem atklātā laukā.

– Galvenais ir dabūt labu sakņu sistēmu – tam pievērsta īpaša vērība. Dabiskā ceļā tā neveidojas tik blīva, tāpēc jāveido īpaša tehnoloģija. Skujkoks lēni parāda, ka tam kaut kā trūkst, kamēr lapukoks reāģē ātrāk – ar vīstošām lapām.

Brāļi visu laiku pētījuši, kas patiešām labi izdzīvo Latvijas klimata

Nepacietība neder – jebko ir viegli iznīcināt, bet ilgi un sūri nākas strādāt, lai uzzinātu, kas ir izdzīvotspējīgs.

Valda Semjonova foto

dārznieks

apstākļos. Šī ziema pagalam samulsinājusi – laiks mainījās no silta uz aukstu:

– Ziema ar rododendriem izspēlēja tādus pigorus – augšējo dzinumus šūnas saplēstas, nezinātajam liekas – cauri ir... Bet jāpaciešas un jālauj ataugt. Tās nav naglas vai skrūves, kuru patēriņu var vienkārši izskaitļot naudas izteiksmē. Ir jārēķinās, ka viss pakārtots Tam Kungam, un viena ziema iztaisa savas korekcijas. Tāpēc šis nav bizness parastajā izpratnē. Iepriekš – bargajā ziemā arī sortimentu pamainījās, un lielāku popularitāti ieguva sala nebojātās, galvenokārt, kadiķu šķirnes, kas arī

Augiem nav brīvdienu, tiem nepieciešama nepārtraukta uzmanība.

tagad ir labā aprītē. Tostarp klinšu kadiķis, kas skaitās siltākām zonām piemērots, izrādījies izturīgāks nekā daudzi citi kadiķi. Varbūt tā ir jūras tuvuma ietekme...

Kokaugi veido dārza telpu jeb fonu, kurā viss pārējais, ieskaitot ziedus un košumkrūmus, sagādā pārsteigumu un prieku no agra pavasara līdz vēlam rudenim. Patlaban Kazaku audzētavā labi iedzīvojušies apmēram 2000 dažādu šķirņu augu, no tiem 20 – 30% skujkoku un ap 100 kadiķu šķirņu. Gadu gaitā Varis izsecinājis, ka dārzā var stādīt tikai labi pārbaudītas kadiķu un tūju šķirnes, jo tās var kombinēt ar horizontāli augošiem krāšņumaugiem, kā arī ar rododendriem, viršaugiem, graudzālēm, ziemcietēm un sezonas puķēm. Tas viss atrodams kokaudzētavā "Baltezers", kas joprojām ir laba prakses vieta topošajiem mežiniekiem un dārzkopjiem.

– Būt vienā aprītē ar studentiem nozīmē ne vien ātrāk adaptēt jauno situāciju un teoriju, bet arī audzināt topošos kolēģus.

Vari nebaida iespējamā konkurence. Gluži otrādi – viņu priecē, ka jaunie veido savas saimniecības. Tādas jau ir Inčukalnā, Talsos, Jēkabpilī, Vīpes pagastā.

Mūsai deficīts

Vara filozofijas pamatā ir padarīt Latviju pēc iespējas skaistāku un krāšņāku ar augu daudzveidību un

ilgnoturīgu dekoratīvātāti. Deficīta statusā jau vairākus gadus ir cerīgi, tiem piebiedrojušies pat jasmīni. Izkaidrojums ir elementārs – māju var uzbūvēt ātrāk, nekā izaudzēt stādu, bet visiem jaunajiem namtīpašniekiem nepieciešams arī dārzs...

– Pat puķes neaug tik ātri, cik mājas! Hipotekārie kredīti nepasteidzina norises dārzā. Tāpēc šajā nozarē var strādāt ilgi un labi. Stādaudzēšana ir ļoti perspektīva nozare, kas reāli nespēj nodrošināt pieprasījumu. Šo jomu varētu attīstīt daudz nopietnāk, ja vien valdība dekoratīvo stādaudzēšanu uztvertu kā

lauksaimniecības nozari. Tā iedotu jaunu elpu arī Latgales attīstībai. Atbalstīt stādu audzēšanu būtu daudz auglīgāk, nekā maksāt zemniekiem par neizmantotām, neapstrādātām platībām. Šī produkcija derētu kā eksportprece ne vien uz Austrumiem, bet arī uz Somiju un Zviedriju. Turklāt šajā laukā pievienotā vērtība ir lielāka nekā, labību audzējot. Ar pašreizējām iespējām nevaram nodrošināt pat iekšējo tirgu, nemaz nerunājot par Krieviju. Man nav saprotams, kāpēc Eiropas Savienībai nav ieinteresētības, lai te kas attīstītos. Ja mazā Holandē var eksportēt dekoratīvos augus visā pasaulē, kāpēc lai mēs to nevarētu?

Mūsu sarunu lapenē brīžiem draud apklusināt skanīgs varžu koris pārdesmit soļu attāļajā diķī.

– No rītiem modina putnu dziesmas, tās nomaina varžu balsis. Ar dzīvajiem augiem un dabu mēs esam saistīti nepārtraukti. Tāpat kā tiem spraudenīšiem "dzemdību nodalā", kuriem vajag nepārtrauktu uzmanību. Galvenais – nodrošināt nepieciešamo mitrumu. Citādi vienas stundas nevērība augus var nobeigt, un tad ieguldītais darbs vējā.

Savā dārzā redzi tikai darbu, bet, aizbraucot citur, priecāties par tā rezultātu.

Dzīvelīgais kadiķis

Nenoliedzami, viena no Vara lielākajām mīlestībām ir kadiķi. Ne velti viņš savā saimniecībā īpaši izvērsis skujkoku audzēšanu.

– Latvijas brīvdabā sastopamas daudzas kadiķu varietātes – ar zaļām, dzeltenām un raibām skujām. Ir gan vertikāli un ļoti kompakti, gan ar pilnīgi nokareniem zariem. Mēs cenšamies atlasīt tādus, kas saulē neapdeg un iztur salu. Neorientējamies uz milzīgu kolekciju, bet uz krāsu un formu dažādību, lai dārzu arhitektiem būtu izvēle, jo skujeņi priecē cauru gadu.

Mūžzaļie augi aizņem trešdaļu "Sabīņu" dārza, kas, saplūstot ar klajā laukā augošajiem komercstādītiem, ir pieejams publiskai apskatei. Uzskatāmo aģitāciju pārdomātā un skaistā dārzā iekopusi sieva Anita, Bulduru Dārzkopības tehnikumā skolota daiļdārzniece. Varis lepojas ar viņas māksliniecisko dārza izjūti un atzīst, ka esošās kompozīcijas tapšanā bijuši arī strīdi par augu īpatnībām un grupēšanu. Tie acimredzot bijuši auglīgi, jo sakņojušies savstarpējā atbalstā. Šādu attiecību modeli Varis veido arī saskarsmē ar saviem 20 darbiniekiem.

Lai iepazītu cilvēkus un augus, jādzīvo kopā. Sadarbojoties var visu.

– Vidē, kurā zēl augi, nedrīkst stresot, tikai tā darbam būs svētība. Esmu ticīgs, bet no tiem, kuri nemeklē ticību baznīcā. Mans Dievnams ir daba un dārzs, kur nonāku tiešā kontaktā ar To Kungu. Bez svētības, ko saņemu "no augšas", nevaru strādāt ar augiem. Es to izjūtu un viņu dēļ cenšos kā priekš Tā Kunga. Tad arī ar cilvēkiem var saprasties ar cieņu.

Varim patīk darboties ar klientiem, un savstarpējās attiecības priecējušas arī nesen Jelgavā notikušajā stādu tirdziņā. Šiem pircējiem piemītošo solīdumu un inteligenci dārznieks redz saiknē ar zaļo Dieva pasauli un tās bijāšanu. Viņam patīk latviešu dārzkopju veidotie dārzi, kurā jaušama īpaša izjūta, tālab šai darbības jomai Baltezersa kokaudzētavas saimnieks redz plašu izaugsmi.

– Latvijai vajadzīgs savs stils, tādā noteiktā izkopsies, un ceru, ka ar laiku no mums mācīsies arī citu valstu pārstāvji. Jau tagad mūsu dārznieki

ir pieprasīti ārpus Latvijas savdabīgās krāsu, augu un dārzu izjūtas dēļ. Ļoti ticu, ka mūsējos aicinās ne tikai uz Somiju un Zviedriju... Mēs nevaram kopēt citu valstu stilu, jo mums ir sava mentalitāte, iespējas un klimats. Latvijai neder japāņu dārzu stils, kas izriet no viņu rīcībā esošajām mazajām zemes platībām, filozofijas un ticības. Mums augus nevajag krāmēt puķpodos un kastēs, tie jāstāda zemē un jāveido mūsu ainavai atbilstoši dārzi. Tas nenozīmē, ka nav jāmācās no citu valstu pieredzes – jābrauc mācīties un skatīt starptautiskās izstādes, bet ar domu atrast savu stilu, un papildināt to ar citur redzēto.

Esības jēga

Vara Kazaka esības jēga ir ne vien veidot Tēvzemi krāšņāku, ar augiem izcelt dabas vidi. Jāveido dārzs, lai bērniem netrūktu ne cerību, jasmīnu un maijroziņu, ne arī augļu koku un ogulāju.

– Kamēr lielākajiem bērniem tas viss bija tapšanas stadijā, pastarīte to saņēma pilnā mērā. Iespējams, tieši tādēļ Selīna ir visaktīvākā dārza darbos un stāda savas puķes. Protams, ir liels prieks arī par vecāko meitu Inesi, kura jau izveidojusi savu kokaudzētavu Jēkabpilī, lai gan tikai šogad beidz Lauksaimniecības universitātes Meža fakultāti. Piecos sešos gados Vīpes pagastā tapusi mana bijušā praktiķanta Gunta Ozoliņa stādaudzētava "Meža Rāsas". Tas ir apliecinājums, ka dažu gadu laikā var izdarīt ļoti daudz, kas bagātina un izdaiļo Latviju.

Varis uzskata, ka darbs, ko dara, nozīmē arī garīgi sakārtot sevi. Vislabāk tas sokas dabiskā vidē. Viņš joko, ka dārzu ierīkot ir fīrais sikums, ja vien neskaita augsnes ielabošanu. Savulaik viņš savus lielos kokaugus mainījis pret melnzemi, ko tonnu tonnām bēris pusotra metra dziļumā izraktās smiltis vietā. Arī zālīti nesēja, kamēr nenoindeja nezāles. Tagad svētdienās var pasēdēt, lai priecātos par paveikto, ieskaitot paštaisīto diķi. Būs vēl citi perspektīvi augi, kas varētu papildināt Latvijā augošo dažādību. Tos atkal stādīs kompozīcijās, lai cilvēki var redzēt un nav jāstāsta, kas ir kas. Bet zemes izjūtu jau nevar izstāstīt... [1]

Māra Grunte